

Nadciąga bat na przestępców środowiskowych

1 września 2022 r. w życie weszła ustawa z dnia 22 lipca 2022 r. o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania przestępczości środowiskowej. Nowelizacja zaostrza m.in kary za przestępstwa i wykroczenia środowiskowe, zmienia zasady odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za tę grupę czynów zabronionych, przyznaje nowe uprawnienia Inspekcji Ochrony Środowiska, a także wprowadza zmiany w zakresie prawa zamówień publicznych.

ZAOSTRZENIE KAR ZA CZYNY ZABRONIONE PRZECIWKO ŚRODOWISKU

Nowelizacja przewiduje surowsze kary pozbawienia wolności za przestępstwa środowiskowe. Nowe wymiary kar oraz katalog przestępstw przeciwko środowisku, przedstawiamy poniżej w formie tabelarycznej. Novum w zakresie penalizacji jest także czyn porzucenia odpadów niebezpiecznych w miejscu nieprzeznaczonym do ich składowania lub magazynowania.

CZYN ZABRONIONY	KARA POZBAWIENIA WOLNOŚCI
Spowodowanie zniszczeń w przyrodzie	Od 6 miesięcy do lat 8
Dokonanie zanieczyszczeń na terenie objętym ochroną	Od 3 miesięcy do lat 5 (możliwe także orzeczenie grzywny lub kary ograniczenia wolności)
Zanieczyszczenie wody, powietrza lub powierzchni ziemi substancjami albo promieniowaniem jonizującym, które mogło zagrozić życiu lub zdrowiu ludzi lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi, lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach	Od lat 3 do 8
W przypadku nieumyślnego popełnienia czynu wskazanego powyżej	Do lat 3
Jeśli do zanieczyszczenia dojdzie w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu, w zakresie korzystania ze środowiska, na które jest wymagane pozwolenie	Od roku do lat 10
Gospodarowanie odpadami w sposób niedozwolony, czyli m.in. składowanie, usuwanie, przetwarzanie, zbieranie, unieszkodliwianie, transportowanie odpadów lub substancji niezgodnie z prawem, a także dokonywanie odzysku odpadów lub substancji, które może zagrażać życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować obniżenie jakości wody,	Od roku do lat 10

powietrza, powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym	
Przywożenie z zagranicy lub wywożenie za granicę odpadów niebezpiecznych bez wymaganego zgłoszenia lub zezwolenia albo wbrew jego warunkom	Od lat 2 do 12
Porzucenie odpadów niebezpiecznych w miejscu nieprzeznaczonym do ich składowania lub magazynowania	Od lat 2 do 12

Celem zaostżenia wymiaru kar pozbawienia wolności za przestępstwa środowiskowe – w założeniu ustawodawcy – jest zmniejszenie możliwości orzekania kar i środków karnych o wymiarze wolnościowym. Innymi słowy – surowsze kary mają prowadzić do tego, że przestępcy środowiskowi będą mieli mniejsze szanse na korzystanie z dobrodziejstwa zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, odstąpienia od jej wymierzenia lub orzeczenia warunkowego umorzenia postępowania.

DOTKLIWA NAWIĄZKA, CZYLI KTO SZKODZI TEN PŁACI

W przypadku skazania sprawcy za umyślne przestępstwo przeciwko środowisku sąd będzie obligatoryjnie orzekał nawiązkę w wysokości **od 10 000 do 10 000 000** złotych na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Natomiast jeśli przestępstwo zostanie popełnione nieumyślnie orzeczenie nawiązki będzie fakultatywne.

Wobec sprawców niektórych przestępstw środowiskowych (zanieczyszczenia środowiska w znacznych rozmiarach, nieodpowiedniego postępowania z odpadami lub materiałami promieniotwórczymi), którzy dobrowolnie naprawili szkodę w całości lub w znacznej części, sąd będzie mógł zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

WYKROCZENIA ŚRODOWISKOWE

Ustawa modyfikuje również Kodeks wykroczeń, w zakresie takich czynów jak:

- zanieczyszczanie gleby lub wody w lasach lub zaśmiecanie lasów
- zanieczyszczanie lub zaśmiecanie obszaru kolejowego lub miejsc publicznych (dróg, ulic, placów, ogrodów, trawników lub zieleńców)
- rzucanie kamieni, odpadami, złomem lub padliną niebędących odpadami albo innych odpadów na grunt nienależący do sprawcy czynu.

Nowelizacja zakłada karalność nie tylko dokonania ww. wykroczeń, ale także usiłowania, podżegania i pomocnictwa.

ZMIANY W ZAKRESIE ODPOWIEDZIALNOŚCI PODMIOTÓW ZBIOROWYCH

Przed wejściem w życie omawianej ustawy, odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za przestępstwa przeciwko środowisku była uzależniona, jak w przypadku wszystkich przestępstw za jakie podmioty zbiorowe mogą ponosić odpowiedzialność, od uprzedniego prawomocnego skazania lub innej formy stwierdzenia winy osoby fizycznej działającej na rzecz podmiot lub w jego imieniu. **Ustawodawca postanowił zlikwidować ten warunek.**

Oznacza to po pierwsze, że postępowanie przeciwko przedsiębiorstwu będzie mogło być prowadzone równoległe do postępowania karnego przeciwko osobie fizycznej. Po drugie – przedsiębiorstwo będzie mogło ponieść odpowiedzialność za przestępstwo środowiskowe, nawet jeżeli nie będzie możliwe przypisanie popełnienia tego przestępstwa konkretnej osobie fizycznej.

Innymi słowy – przedsiębiorstwo będzie mogło zostać pociągnięte do odpowiedzialności, gdy:

1. dojdzie do realizacji zachowania, które stanowi przestępstwo środowiskowe,
2. w wyniku tego przestępstwa przedsiębiorstwo odniosło lub mogło odnieść korzyść,
3. istnieją przesłanki do stwierdzenia, że przestępstwo zostało popełnione przez osobę uprawnioną na jakiegokolwiek podstawie do działania w imieniu przedsiębiorstwa,
4. popełnienie przestępstwa było wynikiem błędu w nadorze, w wyborze osoby działającej w imieniu przedsiębiorstwa lub wskutek nieprawidłowej organizacji działalności przedsiębiorstwa.

Modyfikacji ulegają także zasady nakładania kar pieniężnych na podmioty zbiorowe. Dolna granica, w jakiej może zostać wymierzona kara pieniężna, została podniesiona z 1000 do 10 000 zł. Górna granica pozostała bez zmian i wynosi 5 000 000 zł. Ponadto usunięto ograniczenie, że orzeczona kara nie może przekroczyć 3% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony.

INSPEKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA Z NOWYMI UPRAWNIENIAMI

Nowelizacja wyraźnie wskazuje, że Główny Inspektor Ochrony Środowiska będzie wspierany przez kilku zastępców, co organizacyjnie ma umożliwić powierzenie jednemu z nich nadzoru nad zwalczaniem przestępczości środowiskowej.

Dla zwiększenia efektywności wykrywania i zwalczania przestępczości przeciwko środowisku, inspektorzy ochrony środowiska zostali wyposażeni w uprawnienie do nakładania mandatów za wykroczenia przeciwko środowisku oraz został zniesiony wymóg okazywania legitymacji przez inspektorów przed dokonaniem czynności polegających na:

- obserwowaniu i rejestrowaniu przy użyciu środków technicznych, w tym technik satelitarnych i bezzałogowych statków powietrznych, obrazu zdarzeń oraz dźwięku towarzyszącego zdarzeniom;
- gromadzeniu i zabezpieczaniu dowodów popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;
- dokonywaniu oględzin dostępnych publicznie pomieszczeń i innych miejsc.

WYKLUCZENIE Z ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH PRZESTĘPCÓW ŚRODOWISKOWYCH

Ustawa obejmuje swym zakresem także udzielanie zamówień publicznych. Z postępowań o zawarcie koncesji na roboty lub usługi budowlane podmioty publiczne będą **miały obowiązek** wykluczyć osoby prawomocnie skazane za przestępstwa przeciwko środowisku. W pozostałych rodzajowo tj. ze względu na przedmiot zamówienia postępowaniach zamawiający będą mieli możliwość wykluczenia przestępców środowiskowych z postępowania.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ WSZYSTKICH

Zaostrzenie kar i zasad odpowiedzialności za przestępstwa środowiskowe skutkują zwiększeniem **ryzyka odpowiedzialności karnej** dla przedsiębiorców i przedsiębiorstwa za działania przeciwko środowisku. Każde przedsiębiorstwo i jego zarząd powinno mieć to na względzie w ramach matrycy ryzyk i wewnętrznych programów zgodności (*compliance*).

Zarządzanie ryzykiem środowiskowym powinno przy tym być podyktowane nie jedynie ryzykiem odpowiedzialności karnej, ale szeroko pojętą odpowiedzialnością za wpływ działania prowadzonego przedsiębiorstwa na otoczenie. Odpowiedzialność ta może być prawna, finansowa jak i reputacyjna. Jest ona **elementem zagadnień zrównoważonego**, który staje się coraz częściej kryterium oceny wiarygodności partnerów biznesowych, i jednocześnie wiąże się z obowiązkami raportowania w zakresie prowadzonych działań m.in. pro-środowiskowych.

Dlatego warto spojrzeć na nowelizację przepisów zmierzających do ochrony środowiska szerzej, także jako asumpt do wszechstronnego przyjrzenia się wpływowi prowadzonego przedsiębiorstwa na środowisko, w tym wewnątrzorganizacyjnym mechanizmom przeciwdziałania jego naruszeniom.

Tekst ustawy dostępny jest [TUTAJ](#).

Autorzy: Ignacy Grabarczyk, Aleksandra Stępniewska, dr Sergiusz Urban

KONTAKT

W przypadku pytań zachęcamy do kontaktu:

Aleksandra Stępniewska

counsel, adwokat

aleksandra.stepniewska@wkb.pl

dr Sergiusz Urban

partner, radca prawny

sergiusz.urban@wkb.pl

Ignacy Grabarczyk

prawnik

ignacy.grabarczyk@wkb.pl